AUT, XLVIII, 2010, p. 44-58

ADJECTIVUL *DULCE* ÎN VOLUMUL *OSANA, OSANA*, DE TRAIAN DORZ

de

Florina-Maria BĂCILĂ

Cărţile de versuri pentru copii *Cântarea îngeraşilor*, *Câte-o povestire mică* şi *Osana, Osana*[1], precum şi ciclul *Cântă-mi, mamă*[2] alcătuiesc tomul al IV-lea al colecţiei de poezii *Cântări Nemuritoare*, de Traian Dorz[3]. Cărţile cuprinse în *Osana, Osana* au fost publicate, pentru prima dată, într-un singur volum şi cu acelaşi titlu, înainte de anul 1980, la

[1] Aceste trei cărţi au fost tipărite într-un singur volum cu titlul *Osana, Osana*, apărut la Sibiu, în Editura „Oastea Domnului", 2005.

[2] Apărut tot la Sibiu, în Editura „Oastea Domnului", 1998.

[3] **TRAIAN DORZ** s-a născut la 25 decembrie 1914, în satul Râturi (azi, Livada Beiuşului), judeţul Bihor. La vârsta de 16 ani, aderă la „Oastea Domnului", mişcare religioasă iniţiată de preotul Iosif Trifa la Sibiu în 1923, având drept scop renaşterea spirituală „a Bisericii noastre [Ortodoxe – n.n. F.-M.B.] şi saltul calitativ moral, cultural şi social, în Hristos, al poporului nostru" (Traian Dorz, *Hristos, mărturia mea*, Simeria, Editura „Traian Dorz", 1993, p. 242). De prin 1933 începe să scrie poezii de factură mistică, pe care le trimite spre publicare la Centrul „Oastei Domnului" din Sibiu. Începând din 1934, Dorz devine colaborator apropiat al preotului Trifa, iar un an mai târziu îi apare primul volum de versuri, intitulat *La Golgota*. Continuă să scrie şi să publice în libertate până la sfârşitul lui 1947, când este arestat de Securitate. Cu foarte puţine întreruperi, a petrecut 17 ani în închisorile comuniste, acuzat fiind pentru apartenenţa sa la mişcarea „Oastea Domnului" (organizaţie ce fusese scoasă în afara legii), pentru activitatea intensă şi bogată în cadrul acesteia, pentru implicarea în coordonarea ei la nivel naţional, pentru scrierea, posesia şi răspândirea de materiale religioase neautorizate. În ciuda condiţiilor de detenţie, a repetatelor arestări, anchete, percheziţii, ameninţări, amenzi etc., Traian Dorz creează sute şi mii de poezii, deschizând lunga serie a *Cântărilor Nemuritoare*; cele mai multe au fost puse pe note şi constituie un veritabil tezaur muzical al asociaţiei „Oastea Domnului", însă ele au ajuns să fie cunoscute şi de către membrii altor confesiuni creştine. În perioada regimului comunist, volumele sale au putut circula numai sub formă dactilografiată sau copiate de mână, iar o parte dintre poezii au văzut lumina tiparului în străinătate, prin bunăvoinţa unor creştini care au apreciat talentul creator, spiritul profund religios şi vocaţia de „misionar laic" a acestui poet român. Traian Dorz a trecut la cele veşnice la 20 iunie 1989, în localitatea natală. După 1990, multe dintre scrierile sale (poezii sau meditaţii) au fost publicate în ţară, la edituri precum „Oastea Domnului" din Sibiu sau „Traian Dorz" din Simeria.

BDD-A6450 © 2010 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-01 18:19:41 UTC)

o editură din străinătate care tipărea scrieri religioase. Textele sunt ilustrate de o desenatoare (rămasă anonimă) dintr-o țară din Apus, care a predat editurii un album de desene cu diverse scene din viața copiilor[4]. „Când a apărut [...] *Osana, Osana*, conținând multe şi variate poezii îndeosebi pentru copii, mai îmbogățită şi cu felurite ilustrații colorate, nespus de frumoase, ea a devenit cartea dragă a tuturor copiilor."[5]

Nu ne vom referi în continuare la conținutul volumului *Osana, Osana* ori la tematica sau la structura acestor creații lirice dedicate celor mici. Ne propunem, în cele ce urmează, să ne oprim asupra valențelor semantice ale unui element lexical utilizat frecvent cu intenții expresive în poeziile din volumul menționat: adjectivul *dulce*. Pornim de la premisa conform căreia creația poetică imprimă adesea, în contexte figurate, accepții noi termenilor obişnuiți şi „realizează prin variatele forme stilistice un nou relief al expresiei. Originalitatea limbii unui scriitor nu constă în particularitatea vocabularului, ci mai ales în noutatea imaginilor născute din asocierea inedită a cuvintelor capabile să potențeze metaforic sfera de înțelesuri comune şi să le nuanțeze pe acestea printr-un spor de semnificații plastice, sugestive."[6]

Ceea ce poate părea surprinzător este faptul că, deşi poezia lui Traian Dorz se foloseşte de un vocabular simplu, puțin bogat, anumite lexeme din fondul vechi al limbii se țes în construcții inedite şi îşi completează, astfel, paleta de sensuri datorită aşezării lor în vecinătăți neaşteptate, de o sensibilitate artistică remarcabilă.

*

Adjectivul *dulce* – unul dintre cuvintele româneşti care s-a păstrat într-o formă foarte apropiată de etimonul său latinesc (*dŭlcis*) – îi este cunoscut oricărui vorbitor din sintagme precum **dulce** *ca mierea* (întrebuințată, uneori, pentru a reda nuanța de superlativ) sau *a face ochi* **dulci** „a privi pe cineva cu dragoste", „a curta", dar şi prin intermediul unor unități paremiologice: „Vorba **dulce** mult aduce.", „Vorba **dulce** oase frânge.", „Vorbele cele **dulci** deschid uşa cea de fier.", „Cu vorbe **dulci** mai multă pâine mănânci." (sugerând ideea că vorbele frumoase, pline de blândețe, ne avantajează şi ne ajută să dobândim ceea ce altminteri nu am fi putut primi)[7]. În limba scrierilor mai vechi şi mai noi, acest adjectiv

[4] Vezi *Notă asupra ediției*, în Traian Dorz, *Osana, Osana*, Sibiu, Editura „Oastea Domnului", 2005, p. 4-5.

[5] Traian Dorz, *Istoria unei jertfe*, vol. IV. *Pârga*, Sibiu, Editura „Oastea Domnului", 2002, p. 69.

[6] Gh. Bulgăr, *Despre sensurile lui* **adânc** *în poezia lui Eminescu*, în „Limba română", VII (1958), nr. 6, p. 51.

[7] Această idee este uşor sesizabilă în multe pasaje din Sfânta Scriptură; citățm, în continuare, din *Pildele* (sau *Proverbele*) *lui Solomon* (pentru toate ilustrările din *Biblie*, am folosit ediția apărută la Bucureşti, în Editura Institutului Biblic şi de Misiune al

BDD-A6450 © 2010 Editura Universității de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-01 18:19:41 UTC)

ocupă un loc privilegiat şi se întâlneşte atât cu sensurile lui curente, cât şi cu cele figurate; lucrările de specialitate îl încadrează, de regulă, în categoria epitetelor *stereotipe* – „adevărate *clişee stilistice* [subl. aut.]”[8] –, impuse „prin tradiție şi convenție literară”[9]. Având în față modelul cărților de rugăciune şi al textelor de factură religioasă, poeții români (îndeosebi preromanticii şi romanticii) au folosit până la epuizare acest element din fondul principal de cuvinte; s-ar putea transcrie pagini întregi reproducând nenumăratele locuri în care el apare, de exemplu, în opera lui Bolintineanu, a lui Alecsandri, a lui Eminescu, a lui Vlahuță etc., singur sau în combinație cu alte epitete apreciative[10].

Adjectivul polisemantic *dulce* reprezintă o componentă fundamentală a universului liricii lui Traian Dorz, o noțiune familiară gândirii şi viziunii artistice a autorului, învestită cu o expresivitate aparte. În consecință, acest termen-cheie (care se bucură de o frecvență notabilă nu numai în volumul menționat – unde am identificat aproape 80 de ocurențe –, ci în toată creația sa) a putut dezvolta un număr impresionant de sensuri, multe dintre ele metaforice.

Bisericii Ortodoxe Române, 1988): „Limba dulce este pom al vieții, iar limba vicleană zdrobeşte inima.” (*Pilde* 15:4); „Cel ce este înțelept se cheamă priceput; dulceața cuvintelor de pe buzele lui înmulțeşte ştiința.” (*Pilde* 16:21); „Cuvintele frumoase sunt un fagure de miere, dulceață pentru suflet şi tămăduire pentru oase.” (*Pilde* 16:24); „Prin răbdare se poate îndupleca un om mânios şi o limbă dulce înmoaie oase.” (*Pilde* 25:15) etc.

[8] Ileana Oancea, *Poezie şi semioză*, Timişoara, Editura Marineasa, 1999, p. 89.

[9] Tudor Vianu, *Epitetul eminescian*, în idem, *Studii de stilistică*. Ediție îngrijită cu studiu introductiv şi note de Sorin Alexandrescu, Bucureşti, Editura Didactică şi Pedagogică, 1968, p. 163; vezi şi Ileana Oancea, *op. cit.*, p. 92.

[10] Tudor Vianu (*op. cit.*, p. 161) afirmă că *dulce* este „unul dintre epitetele de care epoca nu numai a uzat, dar a şi abuzat.” Acesta poate constitui şi unul dintre motivele pentru care, în limba actuală, adjectivul în discuție tinde să fie privit adesea ca un termen banal, întrebuințat cu nuanță peiorativă sau chiar ironică.

BDD-A6450 © 2010 Editura Universității de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-01 18:19:41 UTC)

Dicționarele explicative consultate de noi[11] fac, în dreptul sensului de bază al adjectivului în discuție, următoarele precizări: „care are gustul caracteristic mierii sau zahărului”. În poeziile din *Osana, Osana*, capitolul semnificațiilor concrete este ilustrat prin sintagme unde *dulce* („care este produs de un pom fructifer altoit, având gust dulce”) trimite la o zonă senzorială (reliefând, aşadar, ideea de „fruct gustos, delicios”) şi se asociază (prin coordonare copulativă) cu alte adjective-atribute sau nume predicative ce desemnează calități ale unuia şi aceluiaşi substantiv, în două poeme consacrate unor luni ale anului (de altfel, cartea conține 12 poezii în care autorul surprinde, pe rând, farmecul fiecărui anotimp, bine-cunoscutele lui frumuseți şi transpunerea lor în plan spiritual): „Înmuguresc cireşii, / curând vor înflori / şi-apoi cireşe roşii / şi **dulci** vor dărui.” (O 43, *Martie*[12]); „Se coc strugurii la vie, / albi şi roşi, / cât de buni şi **dulci** sunt, Doamne, / şi frumoşi!...” (O 105, *Septembrie*).

Sunt însă construcții (deductibile din cele menționate mai sus) care nu o dată rețin atenția prin îndrăzneala asocierii şi prin intermediul lor se face trecerea spre accepțiile figurate. Astfel, adjectivul *dulce* apare ca determinant atributiv al substantivului *rod* (cu pluralul învechit *roduri*, în loc de *roade*), folosit cu sensuri abstracte, mai puțin frecvente („rezultat al unei munci, al unei acțiuni”, „jertfă”, „efort personal de natură sufletească, generator de fapte bune”), dar cu rezonanțe biblice (vezi parabola

---

[11] Pentru a defini sensurile adjectivului *dulce*, am consultat următoarele lucrări lexicografice: * * *, *Micul dicționar academic*, volumul II, literele *D-H*, Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic, 2002, s.v.; * * *, *Dicționarul explicativ al limbii române*, ediția a II-a, Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic, 1996, s.v.; * * *, *Dicționarul limbii române literare contemporane*, volumul al II-lea (*D-L*), Bucureşti, Editura Academiei, 1956, s.v.; * * *, *Dicționarul limbii române moderne*, Bucureşti, Editura Academiei, 1958, s.v.; Lazăr Şăineanu, *Dicționar universal al limbei române*, ediția a V-a, revăzută şi adăugită, Craiova, Editura Scrisul Românesc, [1925], s.v.; I.-A. Candrea, Gh. Adamescu, *Dicționarul enciclopedic ilustrat*. Partea I: *Dicționarul limbii române din trecut şi de astăzi*, de I.-A. Candrea. Partea a II-a: *Dicționarul istoric şi geografic universal*, de Gh. Adamescu, Bucureşti, Editura Cartea Românească, [1926-1931], s.v.; August Scriban, *Dicționaru* (sic!) *limbii românești*, Iaşi, 1939, s.v.; * * *, *Mic dicționar enciclopedic*, ediția a III-a, revăzută şi adăugită, Bucureşti, Editura Ştiințifică şi Enciclopedică, 1986, s.v.; Ioan Oprea, Carmen-Gabriela Pamfil, Rodica Radu, Victoria Zăstroiu, *Noul dicționar universal al limbii române*, ediția a II-a, Bucureşti – Chişinău, Editura Litera Internațional, 2007, s.v.; cf. şi Alexandru Ciorănescu, *Dicționarul etimologic al limbii române*. Ediție îngrijită şi traducere din limba spaniolă de Tudora Şandru Mehedinți şi Magdalena Popescu-Marin, Bucureşti, Editura Saeculum I.O., 2001, s.v.; * * *, *Dicționarul limbii poetice a lui Eminescu*, sub redacția acad. Tudor Vianu, Bucureşti, Editura Academiei, 1968, s.v.

[12] Spre a nu îngreuna parcurgerea notelor de subsol, am optat, în studiul de față, pentru notarea, în text, a trimiterilor la volumul *Osana, Osana* prin abrevierea O, urmată de numărul paginii la care se află fragmentul respectiv. Toate sublinierile din versurile citate ne aparțin.

BDD-A6450 © 2010 Editura Universității de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-01 18:19:41 UTC)

semănătorului, prezentată de trei dintre cei patru evanghelişti: Matei – în capitolul 13, Marcu – în capitolul 4 şi Luca – în capitolul 8, sau referirile la „*roada* Duhului" în *Galateni* 5:22-23). Există două asemenea situaţii în *Osana, Osana*: prima – într-o poezie de urare dedicată Cristinei (posibil prototip al sufletului curat de copil, de pretutindeni şi din toate timpurile), ca inocenţa caracteristică acestor ani să-i rămână aceeaşi şi la maturitate, drept cea mai de preţ ofrandă adusă lui Dumnezeu: „Şi să-i fie firea / caldă ca iubirea / – **dulce** rod frumos / Domnului Hristos!" (O 373, *Să fie Cristina*); cealaltă – într-un poem care subliniază, ca şi alte scrieri ale lui Traian Dorz, liantul indestructibil dintre *dragoste* şi *cântare* (id est *creaţie* – căci aceasta este accepţia termenului în ansamblul liricii dorziene) şi împletirea lor firească în slujirea lui Dumnezeu, întru izvodirea experienţelor înălţătoare: „Că-n iubire şi-n cântări / sunt cele mai sfinte stări / şi din ele cresc mereu / roduri **dulci** lui Dumnezeu." (O 363, *Cine seamănă iubire*)[13].

Tot din sfera semnificaţiilor ce amintesc de paginile Cărţii Sfinte, este de semnalat ocurenţa lui *dulce* cu înţelesul „(despre apă) care nu este sărată, care este bună de băut": „Căci în turma Ta, Iisuse, / bun păstor să fiu aş vrea, / hrană bună, / apă **dulce** / să pot da la turma Ta." (O 93, *O Iisuse, Scump Iisuse*) – aluzie la „apa odihnei" pe care Dumnezeu-Păstorul cel Bun le-o oferă celor ce-L slujesc (cf., de pildă, *Psalmul 22* sau *Ioan* 10:11, 14), aşa încât ei, la rându-le, să se îngrijească într-un mod responsabil ca cei pe care-i păstoresc să nu ducă lipsă de apa dătătoare de viaţă (vezi, în cartea a doua a *Vechiului Testament – Ieşirea*, capitolul 15 –, episodul când Dumnezeu, prin Moise, a îndulcit apa amară).

*

Prin extensiune semantică, generată de îmbinările inedite în care intră, adjectivul *dulce* a dobândit o multitudine de semnificaţii bogate în valenţe conotative, înregistrate în dicţionarele explicative şi amplu ilustrate în creaţia poetică a lui Traian Dorz. Astfel, ca determinant atributiv al unor substantive denumind părţi ale corpului, *dulce* are următoarele sensuri:

● „plăcut la înfăţişare, frumos, drăgălaş, fermecător" – cu referire la „Faţa Domnului" (cf. şi O 367): „[...] cum se lumina, privind, / de Chipu-Ţi **dulce** strălucind!" (O 219, *Iisuse, Sfântă Maica Ta*) sau la o trăsătură a fizionomiei celei mai scumpe fiinţe din lume: „– Ce să-ţi aduc eu, mamă, / să-ţi bucur ochii **dulci**?" (O 177, *Ce să-ţi aduc eu, mamă?*);

[13] Ideea este prezentă în multe alte creaţii lirice ale lui Traian Dorz; cf., de pildă, următorul pasaj din poezia intitulată *Când ai să vii* (în idem, *Din cele mai frumoase poezii*, ediţie completată, Simeria, Editura „Traian Dorz", 2004, p. 127): „Cu cele mai cereşti cântări / Îţi voi întâmpina privirea / şi-n toate-a' inimii cămări / va străluci arzând iubirea. // Cel mai de preţ mărgăritar / păstrat cu greu atâta cale / am să-l aşez ca pe-un altar / în zarea albă-a Mâinii Tale."

BDD-A6450 © 2010 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-01 18:19:41 UTC)

● „gingaş, delicat, mângâietor” – în poezia intitulată *Hai, nani-nani, puişor* (O 119): „Dă-ţi mâna **dulce** într-a mea / când ruga mi-o voi spune”; sinonimele menţionate sunt absolut justificate, dat fiind că poemul este conceput ca un cântec de leagăn. Primele două versuri („Hai, nani-nani, puişor, / închide-ţi geana **dulce**”) îşi găsesc ecou în *Luceafărul* eminescian: „I-atinge mâinile pe piept, / I-nchide geana **dulce**!”[14]; o asemenea sinecdocă simplă, relevând stări fiziologice sau momente unice prin expresivitatea lor, are menirea de a sublinia închiderea ochilor, indiferent dacă e pricinuită de somn sau de intensitatea trăirilor sufleteşti, pe care poetul le potenţează şi în această manieră.

Sfera înţelesurilor lui *dulce* vizează şi alte accepţii actualizate în diverse combinaţii deosebit de sugestive:

● „(despre lumină sau surse de lumină) puţin intens, blând, potolit” – într-o poezie dedicată ceasului de taină al rugăciunii la cumpăna dintre ani: „Copilul meu cu suflet bun / şi-n ochi cu **dulci** lumine, / e Anul Nou, / să-ngenunchem / şi să te rogi cu mine...” (O 32, *Copilul meu*); versurile conţin pluralul – învechit, dar mult mai plastic – *lumine*[15] (în loc de *lumini*), fapt ce, desigur, nu trebuie pus exclusiv pe seama necesităţilor metrice. Şi, fiindcă aminteam de lumina candidă, binefăcătoare, din ochii de copil, să ne oprim şi asupra unui fragment din poemul *Iisuse scump* (O 41) – o mărturisire sinceră a dragostei celor mici pentru Iisus –, unde adjectivul-atribut *dulce* (cu forma sa antepusă de feminin singular) se încadrează într-un grup prepoziţional cu sensul „privire blândă, ocrotitoare, plină de dragoste”: „Iisuse, ţine-mă mereu / sub **dulcea** Ta privire”. Cu valoare adverbială (şi cu acelaşi înţeles), termenul în discuţie apare ca determinant circumstanţial al verbului *a lumina*, întrebuinţat, la imperativ, în poezia *Dulcele iubirii Domn* (O 471), unde expresia artistică devine, pe alocuri, redundantă, iar *dulce* este întrebuinţat, cu diverse valenţe semantice, de şase ori (inclusiv în titlu – vezi şi *infra*): „para dragostei din noi / **dulce**-o luminează” sunt versurile ce constituie un laitmotiv al strofei a doua, într-o rugăciune de cerere adresată lui Dumnezeu, Care poate să reverse belşug de lumină sfântă asupra legăturilor de iubire dintre cei uniţi cu El sau întru numele Lui.

● „(despre somn) liniştit, calm, odihnitor, neagitat” – sensuri evidenţiate în două poezii al căror mesaj relevă ciclul zilnic al unei necesare stări de vorbă cu Divinitatea, una venind în continuarea (şi în completarea) celeilalte; astfel, prima este concepută ca rugăciune de

[14] Mihai Eminescu, *Luceafărul*, în idem, *Poezii. III*. Ediţie critică de D. Murărăşu, Bucureşti, Editura Minerva, 1982, p. 104.

[15] Această formă veche de plural în *-e* apare frecvent, de pildă, şi în postumele lui Eminescu – vezi G. I. Tohăneanu, *Expresia artistică eminesciană*, Timişoara, Editura Facla, 1975, p. 150; * * *, *Dicţionarul limbii poetice a lui Eminescu*, s.v. *lumină*.

BDD-A6450 © 2010 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-01 18:19:41 UTC)

dimineață: „Îți mulțumesc că somnul / din noaptea ce-a trecut / senin şi lin, şi **dulce**, / Iisuse, mi-ai făcut.” (O 17, *Îți mulțumesc, Iisuse*), iar a doua – ca rugă de seară: „Trimite-mi îngeraşii / să-mi fie păzitori, / să-mi fie somnul **dulce**, / Iisuse, până-n zori...” (O 113, *Îți mulțumesc, o Doamne*). Cu acest înțeles, *dulce* este folosit şi ca adverb, subordonat unui verb din acelaşi câmp semantic ca şi substantivul *somn*: „să doarmă **dulce** / şi uşor” (O 285, *Demult, odată, undeva...*).

Legat întru câtva de cele discutate, consemnăm şi sensul „uşor, liniştit”, în contexte în care *dulce* funcționează ca predicativ suplimentar (în primul exemplu, este de remarcat, ca procedeu frecvent întâlnit în structurile cu propoziții comparative de egalitate, prezența unui verb din familia lexicală a lui *dulce*), ca atribut adjectival şi, respectiv, ca nume predicativ: „Precum ne-ndulceşte gura / boaba lor, / să fac şi eu **dulce** viața / tuturor...” (O 105, *Septembrie*); „Leagănul de aur, sfânt, / este viața **dulce** / ce din ceruri pe pământ / Domnul ne-o aduce.” (O 249, *Leagănul de aur, sfânt*); „Frumosul viitor ce nouă / Hristos ni-l dă, la cei mai mici, / e cel mai fericit şi **dulce**, / iar el începe de aici.” (O 389, *Frumosul viitor*) – unde *dulce* se coordonează cu un alt element având aceeaşi funcție sintactică, purtător al morfemelor superlativului (corespunzătoare însă şi adjectivului situat pe poziția a doua). Cu această accepție, *dulce* apare şi ca adverb (la comparativul de superioritate), într-o structură cu formă negativă şi cu subînțelegerea copulativului *a fi*, în versuri care subliniază unicitatea vieții cu Dumnezeu, mereu mai frumoasă, mai liniştitoare, mai plină de lumină, de ocrotire şi de satisfacții sufleteşti decât oricare alta: „ca la El nu-s nicăieri / bucurii şi mângâieri, / nici **mai dulce** şi senin, / El e-al nostru har deplin” (O 383, *Spune tu, spuneți voi*).

O idee fundamentală ce răzbate din volumul *Osana, Osana* (şi din alte scrieri ale lui Traian Dorz) este aceea că Dumnezeu veghează constant, cu dragoste, întreaga noastră existență pe pământ, din momentul când ne ivim pe lume până la plecarea în veşnicie (şi textele poeziilor abundă în elemente aparținând acestei sfere semantice). În consecință, adjectivul *dulce* este întrebuințat, referitor la gesturi sau acțiuni (în special, la purtarea de grijă a lui Dumnezeu pentru noi), cu semnificațiile „delicat şi, totodată, ocrotitor”, „care aduce linişte şi siguranță”: „Îți mulțumesc, Iisuse bun, / că-n fiecare clipă / ai fost cu noi şi ne-ai păzit / sub **dulcea** ta aripă.” (O 33, *Copilul meu*); „Fie-ți Fața Domnului / pază **dulce** somnului” (O 367, *Fie-ți Fața Domnului*). Cu sensurile menționate, *dulce* se regăseşte şi în primul vers din următorul fragment excerptat dintr-o poezie de mulțumire la adresa Tatălui Ceresc: „De toată **dulcea** grijă care / ne-o porți Tu-n orice loc şi ceas, / Îți mulțumim, Părinte Mare, / cu **cel mai dulce** gând şi glas.” (O 399, *O, cum să-Ți mulțumim?*). După cum se observă, în ultimul vers al strofei citate, *dulce*, cu forma specifică superlativului relativ de

BDD-A6450 © 2010 Editura Universității de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-01 18:19:41 UTC)

superioritate, se raportează, concomitent, la două nominale regente (*gând* şi *glas*) şi încheagă, practic, o construcţie simetrică (de altfel, simetriile caracterizează lirica dorziană în ansamblu), schiţând, în planuri paralele, două perspective: ceea ce primim de la Creatorul nostru şi ceea ce noi Îi putem „oferi" Lui – gânduri încărcate de recunoştinţă, de pioşenie şi de iubire, împreunate cu armoniile sacre ale rugăciunilor şi ale cântărilor de slavă izvorâte din adâncul inimilor noastre.

Pentru că discutam, mai sus, despre sensul „plin de mângâiere, de iubire, dar şi protector", să remarcăm întrebuinţarea lui *dulce* ca determinant al substantivului *îmbrăţişare* (amintind, prin originea sa verbală, de tandreţea unui gest manifestat, în mod obişnuit, de cei legaţi printr-un sentiment de afecţiune), într-o structură sugestivă ce conţine o comparaţie de egalitate (poezia este o mărturisire sinceră despre dorul şi nădejdea vie cu care cei credincioşi privesc spre acel „Dincolo"): „Ţara iubitoare / unde vrem să fim / ca pe-o-mbrăţişare / **dulce** o dorim." (O 253, *Ţara Minunată*). Cu aceeaşi semnificaţie, *dulce* (adverb la comparativul de superioritate) apare într-o poezie-rugăciune prin care este implorată permanenta ocrotire a lui Dumnezeu în iureşul atâtor provocări primejdioase pe calea credinţei: „Doamne, strânge-ne **mai dulce** / lângă sânul pazei Tale." (O 479, *Cu cât sunt mai mulţi...*).

Seria înţelesurilor figurate ale adjectivului *dulce* nu trebuie să ignore construcţiile în care acesta se află în vecinătatea unor regenţi ce desemnează coordonate spaţiale cu implicaţii de natură spirituală, proiectate, de regulă, în dimensiunea veşniciei. În situaţiile de mai jos, *dulce* – cu sensurile „primitor, îmbietor", „plăcut (inimii, spiritului), încântător", „plin de farmec, de desfătare" – este fie însoţit de morfemul *cel*, cu un evident rol emfatic: „[...] a dat cerul Lui **cel dulce**" (O 63, *Cât de mare-a fost iubirea*), fie la superlativul relativ de superioritate[16] (indicând însuşirea unui obiect la gradul extrem, percepută în mod absolut, fără precizarea termenului-reper, sau raportată direct la o colectivitate din care face parte purtătorul calităţii exprimate de adjectiv): „[...] tot ce Tu ne dai / e **cel mai dulce** rai" (O 389, *Frumosul viitor*); „Dintre câte sunt pe lume / locuri de dulceaţă pline, / Doamne, inima e locul / **cel mai dulce** pentru Tine." (O 379, *Dintre câte sunt pe lume*)[17] (de semnalat şi prezenţa, în text, a derivatului *dulceaţă* < *dulce* + sufixul *-eaţă*). Aceleaşi semnificaţii se

[16] În *Gramatica pentru toţi*, ediţia a II-a revăzută şi adăugită, Bucureşti, Editura Humanitas, 1997, p. 124, Mioara Avram precizează că, datorită atât sensului, cât şi morfemului *cel* din structura sa, „superlativul relativ este prin excelenţă individualizat şi element de individualizare."

[17] Pasajul citat îşi găseşte rezonanţe în anumite versete biblice care subliniază aceeaşi idee: „Dă-mi, fiule, Mie inima ta şi ochii tăi să simtă plăcere pentru căile Mele" (*Pilde* 23:26); „[...] împărăţia lui Dumnezeu este înăuntrul vostru." (*Luca* 17:21).

BDD-A6450 © 2010 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-01 18:19:41 UTC)

înscriu şi pe coordonata temporală: *duminica* (< lat. *[dies] dominica*, adică „ziua Domnului") este sărbătoarea cea mai dragă eului liric – „ziua **cea mai dulce** mie" (O 351, *Ziuă scumpă, ziuă sfântă...*) –, ziua aducătoare de împlinire sufletească, de bucurie, de fericire şi, mai presus de orice, ziua întâlnirii cu Dumnezeu.

Cele mai multe ocurenţe ale adjectivului *dulce* în volumul *Osana, Osana* actualizează sensul figurat „(despre oameni sau alte fiinţe) iubit, drag, scump", înregistrat, de altfel, în toate lucrările lexicografice consultate de noi şi întrebuinţat cu o certă valoare hipocoristică atât în sintagmele de adresare (cu vocativul), cât şi în cele ce fac referire la fiinţele iubite. În lumina statisticii – având în vedere faptul că axa în jurul căreia gravitează universul liricii dorziene este legătura intimă cu Divinitatea –, pe locul întâi se situează, evident, asocierile adjectivului în discuţie cu numele lui Dumnezeu (în diverse variante) sau cu substitutele contextuale ale acestuia: „[...] Şi-a dat pe Fiul **dulce**" (O 63, *Cât de mare-a fost iubirea*); „Iisus, Iisuse **Dulce**" (O 329, *Iisus, Iisuse* **Dulce** – în titlu şi în primul vers); „Va veni odată / **dulcele** Iisus" (O 411, *Va veni odată...*); „**Dulcele** Iisus" (O 413 – sintagma apare de două ori în poezia *Pe-ale mântuirii căi*); „**dulcele** Iisus" (O 431, *Creşti, fiuţul meu...*); „binecuvântează, / **dulce** har ceresc" (O 449, *Binecuvântează, Doamne*); „**Dulce** Domnul meu Ceresc" (O 455, *Mulţumescu-Ţi, mulţumesc*; de reţinut, în cazul de faţă – ca şi în altele de acest gen –, un fenomen caracteristic limbajului popular şi învechit: nearticularea adjectivului antepus, deşi el precedă un substantiv articulat în structura iniţială); „**Dulce** şi iubit Iisus" (O 463, **Dulce** *şi iubit Iisus* – în titlu şi în primul vers); „**Dulce** Domnul nostru Sfânt" (*ibidem*); „Nume **dulce** şi frumos, / Nume-al Domnului Hristos" (O 465, *Pentru ziua ce-a sfârşit*); „**Dulcele** iubirii Domn" (O 471, **Dulcele** *iubirii Domn* – în titlu şi în primul vers); „**Dulcele** iubirii Foc" (*ibidem*); „**Dulcele** iubirii Drag" (*ibidem*).

Cu acelaşi înţeles, adjectivul în discuţie este şi determinant al unor substantive desemnând alte fiinţe dragi – Fecioara Maria: „Iisuse, **dulce** Maica Ta" (O 219, *Iisuse, Sfântă Maica Ta*), îngerul păzitor: „**Dulce** îngeraşul meu, / însoţeşte-mă mereu" (O 21, *Îngeraşul meu cel sfânt*), fratele: „Hai, nani-nani, / **dulce** frăţior" (O 98, *Copii rămaşi*) sau mama: „Mai mult ca mama **cea mai dulce**" (O 143, *Mai mult ca mama*); „De ce se uită-n sus, ori are / Acolo Sus, în Cer, şi ea / vreo mamă **dulce** care-o învaţă / şi care-i dă mereu ceva?" (O 167, *De ce se uită păsărica?*); „te roagă, mamă **dulce**" (O 185, *Când fulgeră şi tună* – versul apare atât în strofa a patra, cât şi în strofa a şasea); cf. şi referirea la numele mamei în următorul fragment: „Mamă, azi e sărbătoarea / **dulcelui** tău nume." (O 485, *Mamă, azi e sărbătoare*).

BDD-A6450 © 2010 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-01 18:19:41 UTC)

Demnă de consemnat este şi apariţia lui *dulce* (cu sensul menţionat mai sus), ca atribut al substantivului *nume*, într-una dintre cele mai frumoase şi mai profunde creaţii lirice dedicate celor mici, unde stilul de poveste alternează cu pasajele descriptive, subliniindu-se, ca şi în alte scrieri ale lui Traian Dorz, unicitatea lui Iisus. E vorba de poezia intitulată *A fost odată-un Copilaş* – o „evanghelie" în miniatură, repovestită copiilor, despre naşterea lui Hristos, despre activitatea Lui pământească, despre jertfa, învierea şi modul Lui de a lucra astăzi în viaţa celor credincioşi: „ei ascultau cu gândul dus / cântări cum nimeni n-a adus, / poveşti cum nimeni n-a mai spus, / de zări cu **dulce** nume." (O 267, *A fost odată-un Copilaş*).

În situaţii de felul celor discutate în ultimele trei paragrafe, am identificat şi întrebuinţarea lui *dulce* în derivate cu iz arhaic construite cu prefixul *prea-*[18]: „lui Hristos, lui Hristos / **Cel Preadulce** şi Frumos." (O 371, *Soare cu apus frumos*) – în acest caz, adjectivul subliniat este însoţit de morfemul *cel*, ca „marcă suplimentară de individualizare"[19] (neacordat însă în caz cu nominalul regent, probabil şi din necesităţi metrice), în asociere cu un alt adjectiv care-i amplifică valoarea semantică; „**Preadulce** înger care / mi-eşti dat de Dumnezeu" (O 179 – sunt primele două şi ultimele două versuri ale poeziei intitulate **Preadulce** *înger*). Asemenea formaţii lexicale au rolul de a reda mai sugestiv ideea de superlativ absolut[20], altfel spus, intensificarea însuşirii respective, din nevoia de a

---

[18] Cf. * * *, *Gramatica limbii române. I. Cuvântul*, Bucureşti, Editura Academiei Române, 2005, p. 164: „Procedeul se situează la limita dintre morfologie şi vocabular. Derivatele [...] respective nu sunt însă forme de superlativ ale cuvântului de bază, ci reprezintă cuvinte noi, a căror semnificaţie cuprinde trăsătura «superlativ»".

[19] Idem, *ibidem*, p. 246.

[20] Prefixul *prea-* apare frecvent cu această funcţie în limba veche a primelor texte româneşti, marcând mai expresiv treapta extremă a unei calităţi, adică faptul că s-a trecut dincolo de limita obişnuită a acesteia. Derivatele cu *prea-* sunt, în special, adjective (adesea substantivizate): **prea***bun*, **prea***cinstit*, **prea***curat*, **prea***cuvios*, **prea***fericit*, **prea***iubit*, **prea***înalt*, **prea***înţelept*, **prea***luminat*, **prea***milostiv*, **prea***plecat*, **prea***puternic*, **prea***sfânt*, **prea***slăvit* etc. Deşi a fost, în trecut, un prefix foarte productiv, *prea-* se întrebuinţează rar în româna contemporană şi se întâlneşte mai ales în derivate specifice terminologiei bisericeşti, ca atribute date preoţilor sau călugărilor, ca epitete conferite Maicii Domnului sau unor sfinţi; asemenea formaţii circulă şi în diferite producţii populare (cum sunt, de pildă, basmele), în stilul arhaizant al literaturii artistice (vezi, în romanele istorice, titlurile date unor împăraţi sau unor domnitori) şi în limbajul poetic. Pentru aspecte privind originea controversată a prefixului românesc *prea-* şi pentru prezentarea detaliată a situaţiilor în care se utilizează acesta, vezi I. Rizescu, *Prefixul* **pre-** *în limba română*, în * * *, *Studii şi materiale privitoare la formarea cuvintelor în limba română*, vol. I. Redactori responsabili: Al. Graur şi Jacques Byck, Bucureşti, Editura Academiei, 1959, p. 5-16; Rodica Ocheşeanu, *Prefixele superlative în limba română*, în *vol. cit.*, în special p. 32-36; I. Rizescu, ***Pre- (pri-, pră-$_1$, pe-), prea-***, în * * *, *Formarea cuvintelor în limba română*, volumul al II-lea. *Prefixele*. Redactori responsabili: Al. Graur şi Mioara Avram, Bucureşti, Editura Academiei, 1978, p. 192-198.

BDD-A6450 © 2010 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-01 18:19:41 UTC)

exprima anumite stări afective (în speță, dragostea pentru Dumnezeu-Fiul sau pentru îngerul trimis de Sus, pe pământ, spre a fi ocrotitor fiecăruia dintre noi).

Evident, din paleta de sensuri a adjectivului *dulce* nu puteau lipsi referirile la trăsăturile *cuvântului* („care place, desfată, mângâie, alină şi alintă"), mai întâi, în strânsă legătură cu calitatea noastră de împlinitori ai poruncilor divine, revelate în Sfânta Scriptură: „Cuvântul **dulce** să-Ţi ascult" (O 49, *Atât de mult*). În poziție de predicativ suplimentar (subordonat imperativului *fă* – formă verbală frecventă în versurile ce descriu momentul rugăciunii – şi, concomitent, nominalului *cuvântul*), *dulce* este întrebuințat cu accepțiile „blând", „smerit", „plin de dragoste", într-o asociere aproape pleonastică: „Mireasma Ta, / o Doamne, dă-mi, / cuvântul, blând / şi **dulce**, fă-mi!" (O 75, *Mai*). Prin definiție, *cuvântul dulce* luminează mintea şi, în acelaşi timp, înfrumusețează inima, o dezmiardă, îi stinge durerile şi o umple de bucurie, de bunătate, de pace covârşitoare, de dragoste şi de dor adânc după minunată şi sfântă învățătură[21]. Cei ce se iubesc îşi spun unul altuia *vorbe dulci*, dar numai harul dumnezeiesc poate dărui cuvântului veritabila intensitate a dulcții (înțeleasă, aşadar, pe deplin numai în interiorul realității duhovniceşti; cf. şi îndemnul din *Psalmul* 33:8: „**Gustați şi vedeți că bun este Domnul** [...]."; *I Petru* 2:3: „[...] **ați gustat şi ați văzut că bun este Domnul**."). Ideea este relevată într-o poezie-invitație la ascultarea neîntârziată a tainicelor chemări divine: „Iisus vă cheamă, auziți / ce **dulce** vă grăieşte" (O 85, *Veniți, veniți*) – versuri în care *dulce* are comportament adverbial, ilustrând valențele semantice pe care le-am menționat, în treacăt, mai sus: „cu blândețe, cu gingăşie", „duios, afectuos, tandru, înțelegător". În plus, felul nostru de a comunica, fie şi cu cei mai neînsemnați dintre semeni, trebuie să poarte amprenta dulcții din Cuvântul lui Dumnezeu: „Voi, ce-l întâlniți, / **dulce** să-i vorbiți" (O 407, *Drag copil orfan*).

Tot cu valoare de adverb, remarcăm prezența lui *dulce* ca determinant circumstanțial de mod al unui verb ce desemnează acțiunea copiilor mici de a scoate sunete disparate, nearticulate în cuvinte: „[...] **dulce-dulce** gângurea" (O 277, *Demult, odată, undeva...*), într-un poem (cu mireasmă de legendă) despre doi cireşi răsăriți din lacrimile unei mame – preambul al „poveştii" adevărate despre infinita dragoste a lui Hristos pentru întreaga omenire. Repetarea lui *dulce*, trădând (dincolo de orice) implicarea afectivă a eului liric, este, de altfel, un procedeu sintactic mult mai sugestiv de exprimare a superlativului absolut.

[21] Sfinții Părinți chiar vorbesc despre cuvintele Scripturii cele mai dulci decât mierea şi fagurele, căci numai ele îndestulează sufletul; „**Cât** sunt **de dulci** limbii mele cuvintele Tale, mai mult decât mierea, în gura mea!" – se spune în *Psalmul* 118:103 (vezi şi *Psalmul* 18:10-11; *Iezechiel* 3:3).

BDD-A6450 © 2010 Editura Universității de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-01 18:19:41 UTC)

În unele poezii din volumul *Osana, Osana*, adjectivul *dulce* (care – după cum precizam la început – se încadrează, prin înțelesul său propriu, în zona senzorialului) este plasat, paradoxal, în vecinătatea unor substantive ce denumesc noțiuni abstracte şi are următoarele semnificații: „binefăcător, benefic", „care provoacă mulțumire, încântare", „care pune capăt durerilor", „care împlineşte, îndestulează sufletul". Fiindcă este vorba despre accepții strâns legate de coordonatele pe care se înscriu aspirațiile de tip spiritual ale ființei umane (privite mai ales în perspectiva veşniciei), *dulce* apare, în aproape toate aceste situații, fie ca determinant atributiv antepus unui nominal, pentru a sublinia caracteristica acestuia (şi, întrucât precedă substantivul regent, i se ataşează, ca semn al puternicei individualizări, articolul hotărât enclitic): „pentru mine pregăteşti / **dulcea** fericire." (O 197, *Pentru mine*); „Pe genunchii lui Iisus / afli **dulcea** stare" (O 247, *Pe genunchii lui Iisus*); „ziua **dulcii** mângâieri" (O 351, *Ziuă scumpă, ziuă sfântă...*), fie ca nume predicativ, în sintagme cu valoare de superlativ (redat, pe lângă procedeele gramaticalizate, şi prin anumite mijloace marcate stilistic, cum este, de pildă, postpunerea supinului față de adjectiv): „Pe genunchii lui Iisus / [...] / starea-i **dulce** *de nespus*" (O 247, *Pe genunchii lui Iisus*); „Dintre câte-averi pe lume / sunt mai scumpe şi mai grele, / mântuirea-i cea mai scumpă / şi **mai dulce** dintre ele." (O 415, *Dintre câte-averi*; în acest caz, e vorba despre două superlative relative coordonate, referitoare la acelaşi substantiv şi având în comun termenul-reper al comparației, motiv pentru care *cel* apare o singură dată, însoțind numai primul element, deşi celelalte morfeme ale superlativului se repetă).

Şi substantivul *dragoste* (trimițând, în context, la iubirea unică a lui Dumnezeu pentru om) se numără printre nominalele cu sens abstract la care se raportează adjectivul *dulce*, întrebuințat, la rândul lui, ca regent al unor propoziții comparative introduse prin adverbele relative *cum* sau *cât*, în construcții prin intermediul cărora se exprimă gradul cel mai înalt al însuşirii respective[22] (cf., în primul exemplu, prezența adverbului *atât* urmat de prepoziția *de*, cu rolul de a nuanța echivalența cu superlativul absolut): „Frumoasa dragoste ce nouă / Hristos ne-o dă nemăsurat / e-*atât de* **dulce** cum pe lume / mulți oameni mari nici n-au gustat." (O 389, *Frumosul viitor*); „Dragoste-a lui Dumnezeu, / [...] / **dulce** eşti cât nu ştiu grai" (O 419, *Dragoste-a lui Dumnezeu*); „**dulce** eşti cât nu-i nectar" (*ibidem*). Într-adevăr, dragostea creştină, de tip *agape* – după modelul dragostei lui Dumnezeu față de noi –, presupune, în mod necesar, o generozitate fără reproşuri, o bunăvoință inegalabilă, atotcuprinzătoare,

[22] Ideea de superlativ, neexprimată aici gramatical, ci numai semantic, e stabilită în relație cu ceea ce se cunoaşte în mod curent despre cele redate în subordonatele respective, fixate ca puncte de reper – vezi, în acest sens, * * *, *Gramatica limbii române. I. Cuvântul*, p. 155.

BDD-A6450 © 2010 Editura Universității de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-01 18:19:41 UTC)

izvorâtă dintr-o inimă care, pur şi simplu, nu caută niciodată altceva decât binele suprem al celuilalt, indiferent dacă acesta merită sau nu să fie iubit, deci independent de ceea ce face sau de ceea ce este el (cf. *Matei* 5:43-45). Sinonim al Divinității (vezi *I Ioan* 4:8, 16) şi încununare a tuturor trăirilor lăuntrice binecuvântate (cf. *I Corinteni* 13), iubirea este condiția sine qua non a miracolului vieții: „Dragoste, prin tine sînt[23] / câte-s **dulci** pe-acest pământ" (O 419, *Dragoste-a lui Dumnezeu*).

În finalul discuției despre semnificațiile adjectivului *dulce* în *Osana, Osana*, de Traian Dorz, ne propunem să punctăm câteva aspecte referitoare la două fragmente lirice care ne-au atras atenția prin faptul că textele din ediția publicată la Sibiu în 2005 nu concordă cu cele din prima ediție a acestui volum (tipărită – aşa cum menționam la început – înainte de 1980, la o editură din străinătate). Astfel, în următoarele versuri conținând o rugăciune către îngerul păzitor: „Îngeraşul meu curat / care Domnul mi te-a dat, / fii-mi **dulce**-<u>ndurător</u>, / să cresc bun / şi-ascultător." (O 21, *Îngeraşul meu cel sfânt*), *dulce* pare a avea comportament adverbial în vecinătatea regentului *(î)ndurător* (adjectiv cu funcție sintactică de nume predicativ), intensificându-l semantic şi apropiindu-se de rolul unei mărci a superlativului absolut („fii *nespus de îndurător* cu mine")[24]. În realitate, avem de-a face aici cu o eroare (cel mai probabil, o greşeală de tipar, fără niciun alt substrat), căci, dacă se va consulta ediția I a volumului *Osana, Osana* (p. 159), se va constata că versul al treilea din strofa citată („fii-mi **dulce**-<u>ndrumător</u>") ilustrează clar semnificația pe care poetul i-a conferit-o inițial lui *dulce*: „iubit, drag, scump", frecvent întâlnită atunci când acest adjectiv însoțeşte substantive ce denumesc ființe – în cazul de față, *(î)ndrumător*, cu referire la ocrotitorul trimis de Dumnezeu fiecăruia dintre noi, rugat să ne rămână călăuză iubitoare, povățuitor neobosit nu numai în anii copilăriei, ci şi la maturitate.

---

[23] În textele poeziilor lui Traian Dorz publicate, la noi, în ultimii ani, întâlnim, de regulă, forma *sunt* (în conformitate cu norma actuală de flexiune a verbului *a fi*), deşi se pare că întotdeauna poetul şi-a manifestat, explicit sau indirect, preferința pentru *sînt* – formă verbală întrebuințată în toate volumele sale tipărite la edituri din străinătate înainte de 1989 şi realizate exclusiv pe baza manuscriselor –, motiv pentru care a şi aşezat-o, de nenumărate ori, în rime. Cei ce s-au îngrijit de reeditarea volumului *Osana, Osana* (Sibiu, Editura „Oastea Domnului", 2005) au optat pentru *sînt* în fragmentul citat, probabil din considerentele amintite de natură prozodică, aşa cum apare, de altfel, şi în ediția I a volumului *Osana, Osana* (p. 75), care a văzut lumina tiparului dincolo de granițele României.

[24] Cf. şi Tudor Vianu, *op. cit.*, p. 168, unde se menționează că o categorie specială a perechilor de epitete este „aceea în care primul epitet apare ca determinativ adverbial (fără flexiune după număr, gen şi caz) al celui de-al doilea. [...] Astfel de construcții îngăduie poetului să nuanțeze caracterizările sale în forma cea mai concisă cu putință."

BDD-A6450 © 2010 Editura Universității de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-01 18:19:41 UTC)

În ediția publicată în 2005, versurile: „... Sărută**,** mamă**, dulce**, căci fața ta durută / şi inima ta frântă / doar Domnul le sărută.” (O 195, *Sărută, mamă*) – în care virgulele izolează substantivul *mamă* în vocativ – conțin, aparent, adverbul *dulce*, determinant circumstanțial al verbului la imperativ *sărută*, construcția având sensul „sărută tandru, cu duioşie, cu drag”. În ediția I a volumului în discuție (p. 323), virgula apare numai după *dulce*, nu şi înaintea acestuia, nefiind însă marcată nici în fața substantivului *mamă*[25]. Înclinăm să credem că e vorba despre un grup nominal în vocativ, alcătuit din termenul regent *mamă* şi atributul adjectival *dulce* (mai ales că sintagma *mamă* **dulce** se întâlneşte şi în alte poezii, inclusiv în cazul adresării directe – vezi *supra*). Rămâne însă o întrebare de natură filologică: totuşi, care e varianta corectă a pasajului citat, adică versiunea cea mai apropiată de intenția autorului? Incontestabil, „dilema” şi-ar putea găsi răspunsul în manuscrisele dorziene, prin comparație, eventual, cu alte situații similare[26].

*

După cum se observă, adjectivul *dulce* reprezintă unul dintre elementele lexicale de bază ocurente în volumul *Osana, Osana*, de Traian Dorz, prin intermediul cărora autorul izbuteşte să configureze, într-o viziune proprie, impregnată de o deosebită forță sugestivă, lumea copilăriei, antrenând lexeme din fondul vechi al limbii în numeroase construcții bogate în valențe conotative. De altfel, este cunoscut faptul că scriitorii nu plăsmuiesc neapărat cuvinte sau îmbinări noi, ci fac apel la cele existente, dar folosesc alte tipuri de unități în componența lor, dând naştere unor asocieri surprinzătoare[27].

Am arătat, exemplificând, modul cum creația poetică este capabilă să extindă sinonimia, în anumite cazuri, până departe, sporind numărul de accepții figurate ale unui termen comun. Gândirea şi sensibilitatea artistică a lui Traian Dorz se mişcă pe toate direcțiile sugerate de cuvântul *dulce*,

[25] De notat că, în toate culegerile de poezii ale lui Traian Dorz apărute în străinătate, substantivele în vocativ nu sunt încadrate între virgule.

[26] Ne-am fi dorit să oferim o soluție fermă, fără dubii sau posibilități de interpretare, pentru situația discutată mai sus (şi pentru altele de acest gen – numeroase, de altfel, date fiind condițiile în care s-a tipărit, de-a lungul timpului, creația lirică dorziană). Din motivele cele mai obiective cu putință, nu avem nicio cale de acces la manuscrise, aşa încât să realizăm o ediție critică a operei poetice a lui Traian Dorz – demers de importanță majoră pentru studierea anumitor elemente lexicale sau a unor construcții gramaticale cu potențial expresiv.

[27] Vezi Al. Tudorică, *Despre inovație în limbajul poetic*, în „Limba şi literatura română”, IV (VII) (1978), nr. 2, p. 17, unde se precizează că „noutatea în acest domeniu [...] reiese mai ales din contextele personale în care creatorii poeți aşază cuvintele limbii.”

BDD-A6450 © 2010 Editura Universității de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-01 18:19:41 UTC)

utilizat singur sau în perechi / în lanțuri de epitete coordonate între ele[28]. Prin urmare, nu trebuie să ignorăm nici faptul că varietatea şi noutatea valorilor de sens exprimate de acest adjectiv sunt frecvent determinate de vecinătățile multiple în care el a fost aşezat de poet, în contexte în care dobândeşte adesea rol stilistic de epitet[29]; poate tocmai de aceea s-a afirmat că „studiul epitetelor folosite de un scriitor este [...] una din căile cele mai indicate pentru cunoaşterea lui."[30]

Dincolo de simpla actualizare a unor semnificații mai mult sau mai puțin răspândite, bogăția semantică a lui *dulce* în lirica dorziană pune în lumină anumite aspecte caracteristice concepției autorului despre viață, prezentând, în acelaşi timp, conexiuni inedite mai ales cu viziunea sa asupra Divinității, conturată într-un univers de maximă profunzime, de o complexitate şi de o originalitate în stare să-i captiveze pe cititorii de totdeauna ai acestor poeme; „[...] timpul şi munca de nopți şi ani le-a înflăcărat şi şlefuit (sic!) până ce au ajuns aşa cum s-au revărsat în lume şi în nemurire."[31] Şi au devenit – după cum însuşi poetul preconizase – *Cântări Nemuritoare*.

THE ADJECTIVE *DULCE* IN THE VOLUME *OSANA, OSANA*, BY TRAIAN DORZ

(Abstract)

The current paper takes into consideration the multiple semantical values of the Adjective *dulce* in a volume of religious poems for children: *Osana, Osana*, by Traian Dorz. Apart from the simple concretization of some more or less known meanings, the semantical affluence of *dulce* in these literary works highlights some characteristic features of the author's views upon life and Divinity.

[28] Cf. şi Tudor Vianu, *op. cit.*, p. 167: „Deşi juxtapunerea sau coordonarea perechilor de epitete este adeseori determinată de necesitățile măsurii versului şi ale ritmului, se poate observa pe alocuri şi o intenție stilistică în folosirea uneia sau alteia dintre aceste două forme ale construcției. [...] Formele construcțiilor de relație vădesc deci din când în când câte o semnificație stilistică."

[29] Vezi şi idem, *ibidem*, p. 144: „Printre feluritele mijloace stilistice ale unei opere literare, epitetul este unul din cele mai potrivite pentru a pune în lumină puterea de observație şi de reprezentare a scriitorului, direcția gândirii şi a imaginației lui, sentimentele şi impulsiile care îl stăpânesc mai cu dinadinsul şi care precizează atitudinea lui față de lume şi societate. Autorul unei opere literare obține, prin epitetele sale, relieful obiectelor pe care doreşte să le evoce în fantezia cititorului şi, prin alegerea unora anumite din câte ar fi fost posibile, exprimă care anume din trăsăturile realității a vorbit mai puternic închipuirii şi sensibilității lui."

[30] Idem, *ibidem*, p. 144.

[31] Traian Dorz, *Hristos, mărturia mea*, p. 277.

BDD-A6450 © 2010 Editura Universității de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-01 18:19:41 UTC)